

DE VOORMALIGE PAROCHIEKERK TE SCHULEN

Tijdens de maanden april tot augustus 1982 werd, met de steun van de Nationale Dienst voor Opgravingen en de gemeente Herk-de-Stad, de opgraving van de voormalige parochiekerk te Schulen voltooid (cf. *Arch. Belg.*, 247). Het onderzoek spitste zich vooral toe op het resterende noordelijke gedeelte van de kerk en op de diepere lagen die over een zo groot mogelijk oppervlak werden onderzocht.

Daarbij werden sporen gevonden van nog oudere bouwfases dan vorig jaar het geval was. Getuigen daarvan zijn paalgaten en resten van een aarden vloer bovenop een bleekgroene kleilaag die blijkbaar was aangelegd als isolatie tegen het konstant hoge waterpeil. Op deze kleilaag werd een zilvermuntje gevonden, te dateren uit het einde van de 13de-begin van de 14de eeuw. Het was niet mogelijk, op basis van deze beperkte elementen, een grondplan te rekonstrueren maar de ingenomen oppervlakte schijnt ongeveer overeen te komen met deze van de oudste stenen kerk.

Van deze eenbeukige, in baksteen en ijzerzandsteen gebouwde kerk uit de 15de (?) eeuw werden, buiten de nog rechtstaande westertoren en de funderingen van het koor, bijna uitsluitend uitbraaksporen teruggevonden. Ze bleek een veel onregelmatiger grondplan (fig. 68) te hebben dan tot nu toe kon worden vermoed. Het rechthoekig koor is enkel aan de N.-zijde smaller dan het schip terwijl de zuidelijk buitenmuur geen insprong vertoont. Dit asymmetrische plan kan het gevolg zijn van diverse verbouwingen die, wegens de slechte bewaringstoestand, niet verder onderscheiden konden worden. De twee vloerniveaus die tot deze kerk behoren zijn plaatselijk goed bewaard gebleven. Tot de fase van de oudste vloer behoren resten van de onderbouw van de kommuniebank, opgetrokken in dezelfde baksteen (24,5 × 12 × 4 cm) als de vloer zelf. In de zuidwesthoek van het schip, tegen de toren aan, werden summiere funderingsresten gevonden die eveneens tot deze fase behoren. Zij kunnen geïnterpreteerd worden als elementen van de trap naar het doksaal en de toren. Op ijzerzandsteenblokken, herbruikt in de fundering van de driebeukige kerk, werden resten gevonden van in rood en okergeel beschilderde bepleistering (fig. 69). Deze blokken zijn waarschijnlijk afkomstig uit het koorgedeelte van de 15de-eeuwse (?) kerk.

In 1709-1710 werd het schip herbouwd en ook geheroriënteerd zodat de insprong aan het koor werd weggewerkt en de kerk in feite een grote zaal werd (fig. 68). De bouwfase is duidelijk te onderscheiden van de andere door de eigen muurconstructie waarbij de funderingen bestaan uit bakstenen bogen waarvan de steunpunten rusten op ingeheide palen (fig. 70).

Wat de recentere bouwfases betreft zijn er weinig nieuwe elementen aan het licht gekomen en kon het grondplan zoals verwacht worden vervolledigd (fig. 68). De kerk was in deze laatste fase driebeukig waarbij maximaal gebruik werd gemaakt van de reeds bestaande muren in het schip, terwijl het koor volledig werd vernieuwd. In het verlengde ervan werd later een kleine sacristie in dezelfde, classi-

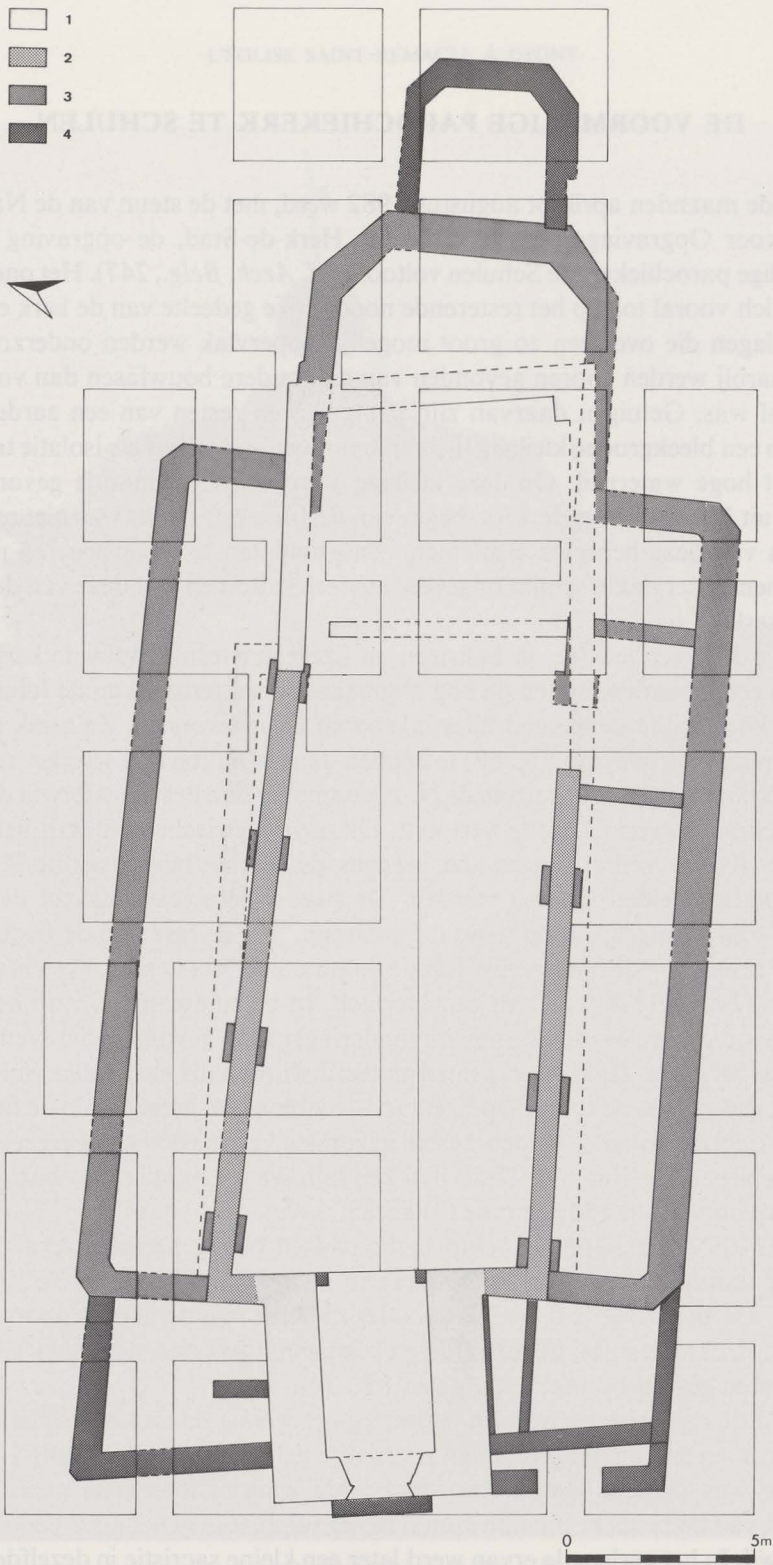

Fig. 68. Algemeen grondplan. 1 : 15de eeuw (?),
 2 : begin 18de eeuw, 3 : einde 18de eeuw,
 4 : 19de eeuw.

Fig. 69. Herbruikte ijzerzandsteenblok met resten van de figuratieve beschildering op het pleisterwerk.

cistische stijl gebouwd. Latere verbouwingen betreffen vooral het westelijk gedeelte waarbij rechts van de toren de doopkapel werd gebouwd en links een open

Fig. 70. De boogkonstruktie van het herbouwde schip.

bidkapel. Ook de centrale ingang door de toren dateert uit de laatste verbouwingsfasen.

Het archeologisch materiaal bestaat hoofdzakelijk uit fragmenten van volksaardewerk, teruggevonden in de vullingslagen of in verstoorde kontekst. Ook stukken van pijpjes en enkele sterk aangetaste koperen munten werden aangetroffen. Vermelden we nog de vondst van een koperen kandelaar onder de rode en zwarte tegeltjesvloer van de 15de-eeuwse kerk.

L. BASTIAENSEN, M. LODEWIJKX

LIJST DER AFBEELDINGEN

TABLE DES FIGURES

- Fig. 1. Petit-Spiennes : coupe nord-sud du sondage au sommet du plateau de *Pa d'la l'iau*.
- Fig. 2. Petit-Spiennes : industrie lithique.
- Fig. 3. Petit-Spiennes : industrie de la nappe alluviale.
- Fig. 4. Carte de la région sud de Mons.
- Fig. 5. Disposition des nappes alluviales aux environs de Spiennes.
- Fig. 6. Aalst : silexartefakten.
- Fig. 7. Spiennes : moulage de la trace d'un bâton.
- Fig. 8. Spiennes : muret de craie séparant deux chantiers.
- Fig. 9. Spiennes : paroi séparant le puits 2 du puits 3.
- Fig. 9bis. Spiennes : tas de pics surmonté d'un percuteur en grès.
- Fig. 10. Sint-Pieters-Voeren : série de grattoirs.
- Fig. 11. Wéris : base de menhir en place.
- Fig. 12. Wéris : les fragments dégagés avant remontage.
- Fig. 13. Hamoir : carte de situation.
- Fig. 14. Hamoir : documents mobiliers.
- Fig. 15. Neerharen-Rekem : mesolithisch voorwerp.
- Fig. 16. Neerharen-Rekem : drie grafurnen uit de Late Bronstijd.
- Fig. 17. Thuillies : carte de situation des trouvailles.
- Fig. 18. Donk : algemeen plan van het urnenveld (noordelijke sektor).
- Fig. 19. Donk : prehistorische pottenbakkersoven (?) uit de IJzertijdnederzetting.
- Fig. 20. Donk : de grote vierkante gracht.
- Fig. 21. Sibret-Villeroux : l'enclos palissadé.
- Fig. 22. Sibret-Villeroux : les ornières creusées par les chars celtiques et les empreintes des sabots.
- Fig. 23. Anlier : la salle de bains adossée au mur nord de l'espace central.
- Fig. 24. Anlier : coupe de la chaussée romaine Arlon-Tongres.
- Fig. 25. Bras-Haut : plan général des fouilles.
- Fig. 26. Neerharen-Rekem : het houten bijgebouw 4.
- Fig. 27. Neerharen-Rekem : algemeen plan van de Romeinse villa.
- Fig. 27bis. De pijlers van gebouw 5 en het zuidelijk deel van gebouw 6.
- Fig. 28. Wijnegem : Gallo-Romeinse gebouwen.
- Fig. 29. Wijnegem : de 5 bouwfases van de zuidelijke aanbouw van gebouw I en gebouw II.
- Fig. 30. Wijnegem : paalsporen van het Gallo-Romeins „vierkant”.
- Fig. 31. Matagne-la-Petite : situation topographique.
- Fig. 32. Matagne-la-Petite : plan de la tranchée.
- Fig. 33. Matagne-la-Petite : l'âtre de la pièce 3.
- Fig. 34. Matagne-la-Petite : l'hypocauste à canaux.

- Fig. 35. Neerharen-Rekem : algemeen plan van de Laat-Romeinse nederzetting.
Fig. 36. Neerharen-Rekem : de *Grubenhäuser* 5-6 en kuil 7.
Fig. 37. Neerharen-Rekem : Laat-Romeinse bronzen voorwerpen.
Fig. 38. Vieuxville : sépultures à fosses accolées.
Fig. 39. Vieuxville : monnaie à l'effigie de Justinien.
Fig. 40. Vieuxville : vases de verre.
Fig. 41. Ename : figuratieve kaart van 1661.
Fig. 42. Ename : uittreksel uit het opgravingsplan.
Fig. 43. Ename : zone ten zuiden van het *castrum*.
Fig. 44. Mellier : plan d'interprétation.
Fig. 45. Sugny : plan de fouilles.
Fig. 46. Aalst : lokalisatieplan met aanduiding van de verschillende uitbreidingsfasen van de stad.
Fig. 47. Aalst : de opgraving in de binnenkoer van het Gasthuis.
Fig. 48. Aalst : doorsnede door de binnenkoer van het Gasthuis.
Fig. 49. Aalst : zicht op de oudste houtconstructies.
Fig. 50. Tamines : carte de situation de la fortification du Cheslai.
Fig. 51. Tamines : plan général de la fortification et des sondages.
Fig. 52. Tamines : coupes au travers des levées et des fossés.
Fig. 53. Koksijde : grondplan van de Duinenabdij.
Fig. 54. Koksijde : zicht op de opgravingen in de abdijkerk en op de waterput.
Fig. 55. Diest : algemeen plan van de castrale kapel.
Fig. 56. Diest : zicht op het koor van de castrale kapel.
Fig. 57. Diest : de geconsolideerde funderingen van het kasteel.
Fig. 58. Tervuren : situatiekaart.
Fig. 59. Tervuren : deel van het opgravingsplan.
Fig. 60. Tervuren : de toegang tot de kelderruimte van het oudste gebouw.
Fig. 61. Jonkershove : microtopografische kaart.
Fig. 62. Jonkershove : grondplan van het 14de-eeuwse woonhuis.
Fig. 63. Vaulx-lez-Tournai : plan de situation du château.
Fig. 64. Vinkem : Raerens steengoedkruikje.
Fig. 65. Vinkem : zilveren Karolusgulden.
Fig. 66. Opont : l'église actuelle.
Fig. 67. Opont : les fonts baptismaux.
Fig. 68. Schulen : algemeen grondplan.
Fig. 69. Schulen : ijzerzandsteenblok met figuratieve beschildering.
Fig. 70. Schulen : de boogconstructie van het herbouwde schip.

**LIJST VAN DE PUBLIKATIES
VERSCHENEN IN 1982**

**LISTE DES PUBLICATIONS
PARUES EN 1982**

ARCHAEOLOGIA BELGICA

- 246 — VARIA III : P. VAN OSSEL, Quelques trouvailles inédites provenant de la nécropole de Vieuxville. J. ALÉNUS-LECERF, Une plaque-boucle damasquinée du ve siècle, découverte à Vieuxville. H. ROOSENS, Damasquinerings en dierstijl van Beerlegem en Rosmeer. H. ROOSENS, Damasquinerings en dierstijl van Ophoven.
- 247 — CONSPECTUS MCMLXXXI.
- 248 — F. HUBERT, Site portuaire de Pommerœul. I. Catalogue du matériel pré- et protohistorique.
- 249 — M. ULRIX-CLOSSET et R. ROUSSELLE, L'industrie lithique du site rubané du Staberg à Rosmeer.
- 250 — VARIA IV : D. CALLEBAUT, De tafelrondmote op de Warande te Diest. B. ROOSENS, De citadel van Zoutleeuw.
- 251 — G. DE BOE, Le sanctuaire gallo-romain dans la plaine de Bieure à Matagne-la-Petite.

INHOUDSTAFEL

TABLE DES MATIÈRES

J. Alénus-Lecerf, Le cimetièrre de Vieuxville	74
F. Baptiste, Le château dit « de César » à Vaulx-lez-Tournai	118
L. Bastiaensen, M. Lodewijckx, De voormalige parochiekerk te Schulen	127
D. Cahen, P. Haesaerts, Paléolithique inférieur et moyen dans la région de Mons	10
D. Cahen, P. Haesaerts, J. Michel, Sondage dans la nappe alluviale à Petit-Spiennes	5
A. Cahen-Delhayé, Y a-t-il un champ d'urnes à Thuillies ?	38
A. Cahen-Delhayé, La fortification du Cheslai à Tamines	96
A. Cahen-Delhayé, H. Gratia, Sauvetage de tombelles à Sibret-Villeroux ...	46
D. Callebaut, Tweede opgravingscampagne te Ename	78
D. Callebaut, Het Onze-Lieve-Vrouw-Hospitaal te Aalst	91
M.-H. Corbiau, Un établissement routier romain à Anlier	50
M.-H. Corbiau, La chaussée romaine Arlon-Tongres à Anlier	52
J.-M. Cordy, Étude préliminaire de la faune de la grotte Lechat	32
G. Guyt, Gallo-Romeinse en middeleeuwse bewoningssporen te Wijnegem	62
G. De Boe, Prehistorische vondsten te Neerharen-Rekem	34
G. De Boe, De Romeinse villa te Neerharen-Rekem	56
G. De Boe, De Laat-Romeinse „Germaanse” nederzetting te Neerharen-Rekem	69
J. De Meulemeester, M. Dewilde, Het kasteel van de hertogen van Brabant te Tervuren	109
G. Hossey, Vestiges romains à Bras-Haut	54
G. Hossey, L. Claude, L'église Saint Remacle à Opont	124
F. Hubert, Fouilles au puits n° 2 du Camp-à-Cayaux à Spiennes	17
F. Hubert, E. Huyscom, Troisième campagne à l'allée couverte I de Wéris	25
J. et P. Lausberg-Miny, L. Pirnay, M. Otte, Fouilles à la grotte Lechat à Hamoir	28
A. Matthys, Le « Chesté de la Rotche » à Sugny	87
A. Matthys, H. Gratia, La fortification du « Haut de la Cour » à Mellier	83
A. Rober, La villa gallo-romaine de Matagne-la-Petite	65
B. Roosens, P. Vynckier, Het Warandekasteel te Diest	105
H.-C. Straet, M. Buntgens, Atelier de taille du silex à Sint-Pieters-Voeren	22
J. Termote, Het onderzoek in de Duinenabdij te Koksijde	101
J. Termote, Het Jonkershof te Jonkershove (Houthulst)	114
S. Vandenberghe, J. Taelman, Een 16de-eeuwse muntvondst te Vinkem	121
L. Van Impe, De noordelijke sektor van het urnenveld te Donk	41
J. Vanmoerkerke, Epipaleolithicum onder het Onze-Lieve-Vrouw-Hospitaal te Aalst	14